

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov
ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in
uradnje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer.
Inserati: enostopna petlitratca 30 vin., pogojen prostor, poslana
in reklamo 40 vin. — Literarno prijema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo.
Reklamacije lista so poštne proste.

JEDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8
tiskarna I. nadst. Uradne ure za stranke od 10. do 11.
dopolodne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj
in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne
sprejemajo.

AROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za
Avstro-Ogrsko in Bosno K 10.00, polletna K 10.80, četrtletna
K 5.40, mesečna K 1.80; za nemčijo celoletno K 26.40; za
ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36.00.

Posamezne številke po 8 vin.

Štev. 364.

V Ljubljani, v petek dne 23. avgusta 1912.

Leto II.

Pri stroju je Vaš prostor!

Dandanes se nam zdi le preveč naravno, da dela vsak človek, ki ima cele ude in zdrave možgane in ki si je pri rojstvu pozabil izbrati bogate starše, v petek in na svetek, pozimi in poleti, ob deževnem vreminu in ob solčnih dnevih. Kakor jagode na rožnem vencu se vrsti za ogromno večino človeštva delavnik za delavnikom, enolično in puščobno, in vse preveč nas tare obupna misel, da je bilo vedno tako in da mora tako vedno ostati.

Ampak zgodovina te misli ne potrjuje! Srednjeveški rokodelci in kmeti in tudi staroveški suženj niso delali po 300 dni v letu, kakor delamo mi, zakaj leto je šlo neprimerno več praznikov kakor sedaj. Naravno: večina ljudi se je pečala s kmetijo in poljedelstvo je pravzaprav sezonsko delo — ob setvi in žetvi se nakopiči, v zimskih mesecih pa privoščiti človeku mir. Zato je bila kmečka pratika polna veselih praznikov, ki so jih uživali tudi purgarij tistih časov. V brezdelju mnogostevljenih praznikov so se človeškemu telesu vrnila sila, ki jih je vsakdanje delo izsesalo iz mišic.

Z nastopom kapitalizma se je stvar hudo izpremenila; kapital ne pozna drugega cilja, kot da iztisne čim več dela iz meznega tlačana. Marx pravi: »Za kapital delavec vse žive dni ni drugaga kot delovna moč, ves njegov čas delovni čas. Čas za človeško izobrazbo, za duševni razvitek, za izvrševanje družabnih dolžnosti, za družabno občevanje, za izžitje telesnih in duševnih sil, celo nedeljsko praznovanje — bedarija! V svojem nezmerem slepem nagonu, v svojem neutolajljivem volčjem glanadu po presežnem delu preskakuje kapital ne le moralne, temveč tudi čisto telesne maksimalne pregreje delavnika. Prilasha si čas za rast, za razvitek in za zdravje telesa. Zdravi spanec, nabiranje, obnavljanje in osveženje življenjske sile krči na toliko ur otrpjenosti, kolikor ga je potreba za oživetje absolutno izžetega organizma. Kapital ne povprašuje po dolgotrajni delovni moči; zanima ga izključno maksimum delovne sile, ki se da uveljaviti. Svoj smoter dosega s skrčenjem življenja delovne moči, kakor dosega lakomen poljedelec pomnožen pridelek z oplentivijo plodovitosti tal.«

V dosegu svojega smotra kapital ni le podaljševal delavnika, temveč je tudi pomnoževal delavnike. Stari kmečki prazniki so izginili in delavsko življenje se je izpremenilo v en sam delavnik s pičlimi odmori. Ljudska masa si ni dala kar meni nič tebi nič vzeti praznike, ljudske šege, od cerkve blagoslovljene, so jih posevale. Ampak sčasoma je kapitalizem zlomil ljudski odpor. Protestantizem mu je šel zelo na roko, pa tudi v katoliških deželah je cerkev mirno gledala, kako je država obglavljala svetniško. Ampak ostalo je v katoliških deželah še vedno 14 praznikov več kakor v protestantovskih deželah in kapitalisti v naših krajih so poželjivo gledali tja, kjer se je kadilo iz dimnikov in kjer so stroji ropotali, dočim je doma na cerkveno povelje delo mirovalo. Ampak navsezadnje tudi katoliška cerkev ni hotela zaostajati za svojo protestantovsko konkurenco in lani je papež izdal kapitalizmu še tisto mrvico svobode, ki jo je doslej katoliška cerkev štela pred pohlepniimi parklji njegovimi.

Sedaj se gnete v gorah, ob jezerih in v

primorju vse polno bogatih ljudi. Delavci pa ostajajo v velikomestnem prahu in hvalijo Jupitra, da jim je letos vsaj prizanesel z vročino. Zanje ni počitnic. Dan za dnem hodijo v tovarno in se peko ob ognju. Mladi možje in mlade žene — kal smrti v prsih — ne morejo v gore in ne k morju po zdravje in po življenje. Ubogi otroci imajo svoje počitnice na razbeljenem tlaku in v zatohlih izbah velikomestnih kasarn, zanje niso letovišča in zdravilišča. V teh dneh občuti delavec prav posebno bridko, kaj je življenje brez počitnic, kaj je delo brez oddiha.

Ne v gorah in ne ob jezerih, pri stroju je Vaš prostor!

Ali je v kizmetu tako zapisano? Blizu Liverpoola na angleški obali je morsko kopališče, Bleckpul! Kdor ga obišče, spozna na prvi pogled, da ni kopališče navadne sorte, zbirališče najstupidnejših ljudi od vseh vetrov. Drugačno ljudstvo prebiva v njem: tkalci in prejci iz Lenkešajra. Zakaj vsak angleški tkalec in prejec ima pravico do plačanih poletnih počitnic v obsegu enega tedna. Ne država postava in tudi cerkvena zapoved ni podelila angleškim delavcem te pravice. Z impozantno silo svoje organizacije so si jo vzeli. V bojih je pridobljena in v tarifnih pogodbah zagotovljena.

Avstrijsko delavstvo se lahko z blagohotno zavistjo ozira na angleške tovariše. Papež jim je iz pratike izbrisal raztresene počitnice. — Z bojnim viharjem si je osvojilo majski praznik, ki ga noben papež več ne odpravi. S složno silo svoje organizacije si mora vzeti počitnice, da za nekaj dni zleze vsako leto izpod težkega jarma meznega dela!

Aprovizacija potom občine.

Javne korporacije, mesta, občine sestavljajo vsako leto proračune za svoje delovanje v bodočem letu. Zadnje četrtletje se navadno porabi v ta namen, če so v upravi normalne razmere, če pa ne, si pa gospodje svetniki in poslanci tudi ne belijo las: češ, sklenili bomo, kadar bo nam všeč, ti, množica, ti pa itak plačaš, če ti prezentiramo legislativne sklepe ali ne. Nekako naravno je, če se sestavljajo vsi taki proračuni le po potrebah tistih ljudi, ki so v dotični korporaciji slučajno gospodarji. Gospodujoča stranka ali klika ne upošteva časovnih potreb, nima navadno nikakršnega zmisla za socialne potrebe, niti ob tej velikanski dragini, ki jo imamo sedaj, se ne zmeni za obče potrebe.

Živila in vse druge življenske potrebščine so se hudo podražila, in sicer jih ne podražuje gospodarska potreba, marveč le spekulativni kapitalizem, ki so mu v najboljšo oporo naše buržvazne stranke.

Zastopi občin so v prvi vrsti poklicani, da skrbijo za blagostanje občinarjev vobče, posebno bi pa morale skrbeti občine zato, da s svojo občinsko gospodarsko politiko odpravijo bedo med občinarji.

Glede na draginjo občine lahko jako mnogo store. Kot prvi pomoček je vsekakor, če vzamejo aprovizacijo v svoje roke, t. j. če posredujejo in nabavljajo v velikem živilu in drugačne življenske potrebščine za svoje občinarje in prav nikakršni izgovor o izgubi ne velja v tem primeru, ker je ob dobrem gospo-

darstvu izguba nemogoča. Če se tudi relativno pokaže za občino spočetka izguba, je vendar absolutna korist mnogo večja, ker se pospešuje blagostanje in obenem delazmožnost občinarjev.

Opozarjamo sedaj na to priliko. Delavski zastopniki v teh občinah naj predlagajo, da se v ta namen dovoli potrebni kredit. V občinskih proračunih je marsikakšna postavka, ki nima za splošnost nobene koristi, imajo pa tudi občine različne sklade in legate za neplodne in nepotrebne izdatke. Vsi taki zakladi naj se porabijo v res koristne namene, v aprovizacijo občin, mest in industrijskih krajev. Če je bilo primerno, da so porabili vseučiliški sklad (skoro 800.000 kron) za navadna klerikalna spekulativna podjetja, potem je pač tudi opravilno, če se lajša z brezobrestnimi posojili glad in ovira hiranje človeštva.

Prepričani smo sicer, da bo naša naša pobuda v malokateri občini odziva. Vendar je to tudi delo bližnje bodočnosti, zaradi tega bi bilo jako umestno, da bi se že sedaj povsod stivali taki predlogi, kjer pa nimajo naši zastopniki pristopa v občinsko zbornico, tam pa naj delavske organizacije zahtevajo potom spomenic izvedbo aprovizacije.

Krvice, ki se gode malim konzumentom v današnjih družabnih razmerah, so v nebo kričeče in častiti odborniki imajo priliko, da kaj store v prilog aprovizacije z življenskimi potrebščinami.

DR. OTON BAUER:

Mednarodni vzroki draginje.

Prevedla R. V. in L. T.

Ponatis prepovedan.

1. Razvoj proizvodnih moči.

Silni razvitek proizvodnih sil je najslavnejše dejanje kapitalizma. Z velikansko jekleno in železno opravo je oborožil človeški rod, je uklonil prirodne sile svoji oblasti. V njegovi službi se rudar pogreza v opasno globino; na njegovo povelje se dvigajo tisoči dimnikov do neba; njemu v čast švigajo plameni v plavžih; na njegov ukaz se gibljejo neštevilni stroji, čudoviti izdelki tehnike, o katerih si v preteklih stoletjih najdrznejša domišljija niti sanjati ni upala; v njegovi službi predirajo vlaki gore, vozijo orjaški parniki čez morja. Delo donaha človeštvo mnogoteren sad, ker stoji za vsakim človekom delavna sila stroja, železen delavec, ki ga krmi premog in olje.

Z nepopisnimi žrtvami si je človeštvo priborilo tehničen napredek. Vsak nov stroj je nadomestil človeško delo in izpodrinil delavca iz obrata, izročivši ga bedi z ženo in otroci vred. Izučeno delo se je nadomestilo z naučnim delom. Zenske in otroke je trgjal iz tihe domačije in jih podil v delavnice. Mestno rokodelstvo, kmečko domačo obrt uničuje brez usmiljenja. Pa tudi nad kapitalisti samimi vlada brez usmiljenja slepi zakon konkurence. Manjša, revnejša, tehnično zaostala podjetja podlega večjemu, bogatejšemu, z vsemi pridobitvami moderne tehnike oskrbljenemu podjetju. Ves oškropljen s potom in krvjo milijonov, ki so mu podlegli, stopa kapitalizem okrutno in neizprosno čez trupla svojih žrtev, krčeč si svoj pot.

Najstrašnejše orožje, ki ga suče kapitali-

zem, so nizke cene. Velikanski razvoj proizvodnih sil znižuje izdelovalne stroške blaga. Z izdelovalnimi stroški padajo tudi cene. Vsak napredek tehnike je povzročil scenitev blaga. Vsaka pocenitev je ugobila vse obrate, ki se niso mogli posluževati izboljšanih delovnih sredstev, ki niso mogli znižati izdelovalnih stroškov blaga. Samopreljka je omogočila kapitalistu, da so ceneje izdelovali prejo, ceneje prodajali. Staro domače predelstvo po kmetih ne more obstati pri tako nizkih cenah in izgine v nekaj desetletjih. Nizki izdelovalni stroški, nizke cene — temu moralnemu orožju podlega rokodelstvo, domača obrt in mali industrijski obrat. Ceneje delo izpodiriva dražje delo.

»Nizke cene njegovega blaga je težka artillerija, s katero meščanstvo podira vse kitajske zidove.« Tako sta pisala leta 1847 Marx in Engels v Komunističnem manifestu. Celo stoletje je bilo neprestano padanje vseh blagovnih cen, uspešno sredstvo, s katerim se je uveljavljval tehničen napredek, zmanjševanje izdelovalnih stroškov. Prekucija cen je bila posledica in gonilna sila tehničnega prevrata.

Danes pa vsi razredi prebivalstva tožijo o druginji, o previsokih cenah. Vzlic brezprimernemu razvoju proizvodnih sil, vzlic delstvu, da cela armada umetnih strojev služi delavnemu človeštvu in stoterno pomnožuje sad njegovega dela, vzlic temu, da venomer novi prevrati v industriji znižujejo izdelovalne stroške blaga, rastejo neprenehoma cene blaga. Zakaj?

Če hočemo razumeti ta čuden pojav, ne smemo pozabiti, da tehnični prevrat ni dosegel vseh delovnih panog enakomerno. Izmed vseh proizvodnih strok sta najvažnejša poljedelstvo in živinoreja; dajeta nam, kar potrebujemo za našo hrano: kruha, zelenjave, mesa, mleka. Naši industriji dajeta najvažnejše sirovine: predivo, bombaž, volno, koče.

In ravno te najvažnejše stroke družabnega dela je tehnični prevrat manj preosnoval nego druge stroke. Počasneje nego v industriji, v rudarstvu, v prometu, se razvija tehnični napredek v poljedelstvu in v živinoreji.

Zemlja je bila prvotno povsod splošno, ljudsko imetje. Noben posameznik ni imel zemlje v svoji lasti. Vsi prosti ljudje so imeli do uživanja zemlje enako pravico. Se molijo kot priče davno minulega veka preostanki stare, splošne posesti v našo privatno-kapitalistično dobo: posesti, občin, srenj in zadrug (sosesk) in deležnikov, obsegajo v Avstriji še več nego tretjino vsega površja pašnikov, planin in gozdov. Drugod so seveda deželni vladarji in grajščaki uplenili kmetom njih pravadno splošno posest. Tu so kmetom ostale samo služnosti, užitek gosposke zemlje. Taki preostanki stare splošne posesti kakor tudi užitki gosposke zemlje so največjega pomena za kmečko živinorejo. Kjer je splošna posest, se pase živina na »gmajni«. Kjer je pašnik prešel grajščaku v lasti in kmetje pravico, da gonijo svojo živino na grajščinsko pašo. Ampak grajščaki so v večstoletnem boju skrčili kmečko pravdo, razširjali svoja lovišča in gozde na račun planinskega sveta. »Jelen izpodiriva kravo.« Živinoreja propada, kjer je kmet oropan »stare pravde«. Po revoluciji leta 1848, ko so Windischgrätz in Schwarzenbergi gospodarili po Avstriji, je bil s posebnim zakonom končan stoletja trajajoči boj za »staro pravdo« med graj-

GIANNI VERGA:

Pastir Jeli.

»Tisti tam je sin pristava Nerija, oskrbnika v Saloniji, in več nego 10 lir je izdal za rakete, švialčke in bengalski ogenj«, je dejala gospa Lija in pokazala na mladega fanta, ki je zaposlen hotel od ene gručice do druge in v roki držal zavoj rimskih sveč, ki so visoko švigale; ženske so ga pogottnile s svojimi pogledi in vpile kakor besne: »Viva San Giovanni!«

»Njegov oče je bogat in ima več kot dvajset glav živine«, je pripomnil pristav Agrippino.

Vrh tega je vedela Mara, da je pri procesiji nosil veliko bandero in je ponosno držal, tako močen je bil zali fant.

Zdelo se je, da je sin pristava Nerija čul pohvalo, ki jo je izrekla Mara in kakor da je samo zanjo našgal rimske sveče in da je veliko ognjeno kolo zgolj zanjo treskalo. Ko se je umetalni ogenj končal, se jim je pridružil in jo odpeljal k rajanju in vse v kozmoramo, kjer se je videl stari in novi svet. Plačal je tudi za Jelija, ki je hodil za družbo kakor pes brez gospodarja in ki je gledal, kako je Nerijev sin rajal z Maro, ki se je vrtela v krogu in grulila kakor golob na strehi in z veliko ljubkostjo in dražestjo držala rob krila kvišku. In Nerijev sin je skakal kakor žebe, tako da je gospa Lija veselja jokala, ko je videla dvojico, in pristav Agrippino je z glavo kimal v znamenje, da je i on zadovoljen in istih misli.

Končno so bili vsi utrujeni, vstali so, napravili obhod po trgu, gnani od množice, ki je opazovala in motrila prosojne podobe, na čijih je bilo naslikano trpljenje San Giovannija tako pretresljivo in genljivo, da bi se najkruzejši Turek ali pogan pri pogledu zjokal. Na jarko razsvetljenem odru je igrala godba in kristjani, ki so bili navzoči, so bili veselja ginjeni.

Mara je imela roko pod pazduho Nerijevga sina in je šetala kakor gospodična in on ji je šepetal v uho, ona se je smejala ter se radovala. Jeli je bil do smrti utrujen in je zatislil oči; živahen in vesel je bil zopet, ko so ga zbudile prve petarde. V tem trenutku se je naslonila Mara s sklenjenima rokama na rame ljubčka in v svitu bengalskega ognja je bila kmalu vsa bleda, kmalu vsa rdeča. Ko so zadnje luči vgasnile, se je Nerijev sin nagnil k nji, bled zavoljo nervoznosti in razdraženosti, in jo je poljubil na ustnice.

Jeli ni niti besedice znil; a v tem lipcu se je njegova radost izpremenila v lud strup, spomnil se je svoje tuge, ki jo je pozabil v opojni radosti, da nima gospodarja, ne kruha, ne strehe in njegova usoda ni boljša kakor ubogega, odrtega šarca, ki je ležal v prepadu in ki so ga razjedali črvi . . .

Tačas se je množica še vedno opojevala okolo nje in temini in Mara je poskakovala s prijateljicami po kameniti cesti in je veselo pevala različne popevke, ko so šli proti domu.

»Lahko noč! Lahko noč!« so jej klicale prijateljice, ko so se med potoma poslavljale.

Ce je želela Mara »lahko noč«, se je glasilo liki pesmica, tako zadovoljno, veselo in ljubko je božal ušesca njen glasek in zdelo se je, da se Nerijev sin ne more ločiti od nje, v tem ko sta se začela pripraviti in pričakati pristav Agrippino in gospa Lija, prišedši do hišnih vrat.

Nobena duša se ni zmenila za Jelija, samo pristav Agrippino se ga je spomnil in vprašal: »Kam pa greš sedaj?«

»Ne vem,« je odgovoril Jeli.

»Zjutraj pridi k meni, pomagal ti bom prekrbeti kako službo; za današnjo noč se boš moral zadovoljiti s katerikoli klopjo na srenjskem trgu; vsaj si navajen spanja na prostem.«

Jeli je bil navajen; a grizlo ga je, da mu Mara ni privoščila niti ene besedice in ga pustila pred vrati kakor berača . . .

In ko se je drugo jutro vrnil k pristavu Agrippinu in za trenotek sam ostal z deklico, tedaj je rekel: »O gospodična Mara, kako lahko pozabite svoje prijateljce!«

»Ah, ti si, Jeli!« je dejala Mara, »ne, ne, ne, nisem te pozabila. Ampak zelo sem bila trudna po radovanju!«

»Ga imate radi, sina pristava Nerija?« je vprašal, v zadregi vrteč palico v roki.

»Kakšna vprašanja!« je osorno odvrnila Mara. »Mati je tukaj notri in sliši vse . . .«

IX.

Agrippino mu je preskrbel mesto ovčarja v Saloniji, kjer je bil pristav Neri oskrbnik. Ker pa Jeli še ni bil pri ovcah, se je moral zadovoljiti z zelo malim, skromnim zaslužkom.

Sedaj je čul ovce, učil se, kako se napravljiva sir in maslo ter smetana in ko so zvečer drugi pastirji in kmetje na dvorišču govorili o vsakdanjih rečeh in novicah in ko so ženske luščile bob ter začele govoriti o Nerijevem sinu, ki bo poročil Agrippinovo hčer Maro, je stal Jeli tiho in ni upal povzdigniti pogleda po soseščini stoječih. Ko se je nekoč vratar z njim pošalil in mu je rekel, da ga Mara ne mara, ko so vendar povsodi verjeli, da bosta mož in žena, je Jeli, ki je pazil na kipeče mleko in ga počasi mešal z žlico, odgovoril litro: »Sedaj je Mara veliko lepša in veliko imenitnejša kakor pa v prejšnjem času.«

Potem je zopet molčal.

Ker je bil zelo potrpečljiv in priden, se je kmalu priučil vseh pristavniških poslov, ker pa je bil navajen na potovanje z živalmi, je kmalu vzljudil ovce, da je čeda vspevala da je bilo veselje. Pristav Neri je bil z njim zadovoljen in mu je z novim letom zvišal mezdo, tako da je Jeli ravnotoliko zaslužil, kot takrat, ko je pasel žebeta. In svojo mezdo je tudi zasluženo dobival, zakaj nikoli ni bil prelen, iskal jim je najboljša pašnike, pa če so ovce storile ali zbo-

lele, jih je negoval in v nahrbtniku nosil na pašo in backi so meketali, z glavami lukali iz nahrbtnika, lizali ga po obrazu in uhljih.

Med močnim naletavanjem snega pred sveto Lucijo, ko je bilo v okolici na milje daleč pokrito s snegom in je veliko živali poginilo, ker so bile zasnežene, pa so zmrznilo, takrat je Jeli čestokrat vstal po noči in sprivil ovce na varno in jih tako obvaroval gotove smrti. Pristav Agrippino je sam rekel, ko je dolgo zatem ogledoval bobovo polje v Saloniji; takrat je pripovedoval tudi zgodbo o Nerijevem sinu, ki bi moral poročiti njegovo hčer, Maro, a iz te moke ni bilo kruha, ker je imela Mara vse druge muhe v glavi.

»A vendar so pravili, da bo o božiču poroka!« je dejal Jeli.

»Vse nepotrebno klepetanje zavistnih ljudi, ki vmešavajo svoj nos v tuje zadeve! Ni besede ni res,« je odgovoril pristav Agrippino.

Ali kmet, ki je vse bolje vedel kot drugi, ker je na vaškem trgu zvedel vse najnovejše novice, ko je šel v nedeljo v vas, je nasprotno pravil, potem ko je pristav Agrippino odšel, stvar tako, kakor je bila: poročita se zavoljo tega ne, ker je Nerijev sin izvedel, da je Mara, hči Agrippina, začela ljubavno razmerje z gospodom Alfonzom in da pristav Neri noče, da bi njegovega sina zaničevali, temveč ga mora vse ravnatoka častiti in spoštovati kakor njega, pa da v svoji hiši noče rožičkov razen tistih svojih goved.

Jeli je bil poleg in je poslušal ter hotel ravno kruh pomočiti v mleko; ali tek ga je na mestu minul in tiho se je odplazil . . .

Ko je pasel ovce, je venomer mislil na Maro, ko je bila še mala deklica, ko sta cel dan preživela skupaj in skupaj hodila po dolini Jactam in Križni gori, kako ga je gledala, če je plezal po drevo za tičnimi gnezdi, mislil je tudi na mladega Alfonza, ki ga je iz vile obiskaval, kako sta se skupaj valjala po travi in lovila murnčke.

Šakun in kmetom. Ali cesarski patent od 5. julija 1. 1853 je bil le v skrbh za plemenitaško in cerkveno veleposest. Kjer so bile služnosti odkupljene, so kmetje dobili le beraško miloščino za odškodnino. Kjer so služnosti ostale v veljavi in so se le »uravnale«, so bile prikrajšane kmetom v škodo. Za preostanke skupne posesti pa se zakonodajstvo ni brigalo; užitek je ostal po vsebini in obsegu negotov, obdelovanje je bilo vsled tega slabo, razrušenje skupne posesti, nje razdelitev med užitarje se ni preprečila. Tako je bila kmečki živinoreji izpodmaknjena njena podlaga. Kmet zamore rediti le malo živine, ker so ga grajščaki oropali najprvo paše, potem še paše in ker propadajo nezadostni ostanki stare skupne posesti. Do čim mestno prebivalstvo trpi zaradi pomanjkanja mesa in mleka, so na deželi grajščaki uničili kmečko živinorejo in izpremenili pašnike v gozde in lovišča. Sedaj donaha izvažanje lesa v inozemstvo grajščakom lep dobiček — nam pa primanjkuje mesa. Plemenitaši se kratkočasijo in razveseljujejo na lovu — našim otrokom pa primanjkuje mleka.

(Dalje prih.)

Ljubljana in Kranjsko.

— **Klerikalci in uradniška službena pragmatika.** Včeraj smo že objavili brzojavno poročilo o usodi uradniške službene pragmatike v gosposki zbornici, o oholi predrznosti avstrijskih lordov, katerih najhujši petelini v svoji neskončni nesramnosti naravnost odklanjajo jazpravo o načrtu, ki ga je odobrila poslanska zbornica. Revolta gosposke zbornice zoper iklepe ljudskega zastopstva se ne izneverja tradicijam te kongregacije grofov, visokih farjev in penzioniranih ministrov. Ta ošabna družina, v kateri so resnične inteligence prav tako redko posejane kakor civebe v kmečki poltici, je že od nekdanj jez, ki ustavlja najskromnejši napredek v Avstriji in posebno delavstvo bi znalo povedati storije o socialno politični zakrknjenosti site te gosposke. Od poslanske zbornice odobreni načrt ima na sebi vse slabe znake kompromisa in je meščanska večina pohodila mnogo izboljševalnih socialno demokratičnih predlogov za uradnike. Vzlic vsem hibam in napakam pomenja majhno stopnjo naprej, napravljiva iz političnih kastrov državljane druge in tretje vrste in izmika nevarno službeno razmerje uradnikov najeksesivnejši samovoljnosti birokratskih tiranov. Blazni odpor lordov proti kompromisnemu sklepu ljudske zbornice mora v vsakem demokratičnem človeku potrditi mnenje, da je za razvitek avstrijskih narodov najbolje, če se odrešijo gosposke te kuratele in če se nesposobna in domišljava gosposda, iz katere še ni pognala nikoli koristna in pametna misel, razčene na vse štiri vetrove. Ne tako naši klerikalci! »Slovenec« vriska, da se ti blagorodni in visokorodni gosposde norčujejo iz sklepa poslanske zbornice, ki reprezentira v tem vprašanju še prav posebno mnenje avstrijskega prebivalstva. Sovražnost do uradništva je tej neznačajni klikki tako prirojena, da pljuje na vsa načela, ki si jih je časih lažljivo lastila!

— **»Pijana drhal.«** Zvest liberalen agitator iz Most, Trškan po imenu, je imel zadnjič neprostovoljen opravke na ljubljanski sodniji; na sodnijo je prišel v takem desolatnem stanju, da je sodnik začel ta liberalni steber še pred generalijami izpraševati o izviku njegove pijanosti, ki je neprijetno dišal po vsej okolici; in še pred razpravo o krivdi in nekrivdi obtoženca se je razvila konverzacija: o žganju ali pivu. To sodno epizodo, to nezgodo liberalnega kričarja smo omenili — ne da bi se čudili, le v ilustraciji! Zakaj popolnoma naravno je, da morejo le tisti elementi med delavstvom, kateri so izgubili vse samospoštovanje, biti prirepek liberalcev, ki ne zamude nobene pri-

pravne prilike, kedar je treba usekati po delavstvu. Ne kot izjemo, kot normalen pojav smo omenili Trškanovo nesposobnost pred sodnijo. Zganju in socialistični misli ni mogoče služiti — ali žganju ali pa socialistični misli. Zato pa »Narodovo« razburjenost potolažimo s tem, da prepuščamo vse žganjarje liberalcem!

— **Velika vrtna veselica s koncertom in plesom na Glincah pri Korušču se vrši v nedeljo ob vsakršnem vremenu.** Začetek ob 4. popoldne. Sodeluje izborni tamburaški zbor iz Most in pevška podružnica »Vzajemnosti«. Na svidenje!

— **Kako potuje gospoda.** Canadian Pacific Railway je ena največjih svetovnih železničnih družb, katera ima v Canadi tudi mnogo prvorazrednih hotelov ter vodi in vzdržuje po Atlantskem in Tihem oceanu številne parobrodne linije. Po posredovanju železničnega ministrstva ter ministrstva za javna dela je nabavila ta velikanska družba elegantne, luksurično opremljene, velike razgledne vozove, kateri se bodo priklopljali vsakdanjim brzovlakom na progi Dunaj—Solnograd—Inomost-Buchs in Solnograd—Trst in kateri imajo v prvi vrsti namen, povzdigniti tujski promet v Avstriji. Ti razgledni vozovi bodo pristopni vsakemu, kdor doplača k vozovnemu listku prvega ali drugega razreda 5 K za celo progo, ter nudijo potovalcu posebno v poletni sezoni, prijetno in zanimivo vožnjo. Vsak voz ima 32 fotelov, čitalnico, oddelek za kadičle, biblioteko z najnovejšimi časopisi, lekarno, ter je na razpolago vseh jezikov večš stenograf in stroje-pisec. Vozovi so izredno zračni, imajo miren tek ter je vsak izmed njih dolg 22 in pol metra. Otvoritev vlakov je bila dne 19. avgusta od Dunaja čez Solnograd dne 20. avgusta pa od Beljaka v Trst; nazaj pa je peljal vlak dne 21. avgusta čez Celovec—Ljubno in Semering na Dunaj. — Tako skrbi vlada za bogato gospodo, ki se vozi v prvem ali drugem razredu — na stroške potnikov tretjega razreda, zakaj kakor uče izkušnje in kaže nauk o železniških tarifah, sta prvi in drugi razred pasivna in morejo železnice te oddelke za smetano človeštva vzdrževati le z bogatimi prebitki, ki jih daje v osebnem prometu tretji razred. Za 5 K, za vsoto, ki je v primeri z vozno bagatelico, nudijo novi razgledni vozovi velikansko udobnost in sijajne vžitke. Da ostane gospoda sama med seboj, da je ne vznemirja umazana »bagaža« in da se v vozove ne natepe »navadna drhal«, za to je že poskrbljeno. Vozovi so za ljudstvo hermetično zaprti, vstop je potnikom tretjega razreda prepovedan. Zgoditi bi se utegnilo, da bi se kdaj pomešal med presejano to družbo tudi kak človek, ki ne spada vanjo in kateremu so poznajo žulji na roki, žulji ne od tenisa in ne od veslanja. Lahko bi se pripetilo, da bi vdrl med bogato gospodo kdaj kak proletarec — ne iz poželjenja po tej stupidni družbi, ampak da za neprevelik znesek, za pet kron, vživa prirodno krasote planinskega raja in da postane deležen dobrot udobne vožnje. In tak nepovabljen in nezaželjen vsiljenec bi s svojim obrazom, s svojimi kretnjami in s svojimi pravilom gosposke noblene neugajajočo obleko žalil oko distingvirane gosposde in jo spravil v nejevoljo in ob vžitke. Da se prepreči veliko pohujšanje in huda nesreča, je tretji razred človeštva kar vnaprej izobčen od udobnosti razglednih voz. — Če primerjamo nežno skrb vlade za odlične pohajkovalce z njenim vnebovpijočim zanemarjanjem tretjega razreda — in potniki tretjega razreda, kakor rečeno, plačujejo toliko preveč, kolikor plačuje prvo- in drugorazredna gospoda premo — bi skoro lahko opazili male, majčkine »razredne« razločke. Tretji razred na avstrijskih državnih in privatnih železnicah je prometni škandal in je svinjak! Neudobni sedeži, stisnjena gneča, nesnaga! V ilustracijo lahko še navedemo precej vsakdanji detajleček: da so tiste dni, ko je iz-

teknel prvi razgledni voz, z vsem komfortom opremljen, na kamniški progi navadne potnike tlačili v živinske vagon: konjski in nemara še kak delikatnejši duh jim je bil nemara za zabelo prirodnih vžitkov. . . Da, da! »Razrednih razločkov ni! Razredna nasprotstva delajo ti hudobni socialni demokratje!«

— **Nove pokojnine cestnega in osovja pri vodnih zgradbah.** Izšla so nova določila, ki urejajo preskrbno državnih cestarjev in osovja pri vodnih zgradbah, ki dozdaj niso imeli pokojnin, marveč so dobivali, ko niso mogli več delati, le miloščino. Novi predpisi so podobni pokojninskim predpisom državnih slug. Najvišja pokojnina znaša 80 odstotkov skupne plače. Nove pokojnine so približno dvakrat do trikrat višje, kakor dosedanje miloščine. Izboljšali so tudi preskrbne vdovam in dobe tudi sirote, ki jim umre oče, preskrbino.

— **Nove cigare in cigarete.** Tobačna režija pripravljala nove finejše vrste cigar in cigaret, ki jih bo začela prodajati v pozni jeseni. Nove vrste že zdaj poskušajo. Večjo množino teh cigar, ki imajo vse tanko obliko, je dala režija na razpolago jakejskemu klubu na Dunaju. Nove vrste cigaret so: »Ameris« po 9 vin, »hebe« po 8 vin, »moris« po 7 vin. Nove vrste cigar so podolgaste z imenom »palme« po 16 vin, »palmida« po 12 vin. V promet bodo prišle meseca decembra. Obenem nameravajo odpraviti izdelovanje nekaterih cigar in cigaret, ki jih manj kače.

— **Strašna rodbinska žaloigra na Bledu.** Pogreb nedolžnih otročičev rodbine Burja na Rečici, ki jih je lastna mati v blaznosti umorila, se je izvršil v torek popoldne ob velikanski udeležbi. Do srca segajoč je bil prizor, ko so prinašali rakev za rakvijo iz hiše in jih palagali na nosila, med tem pa je igrala zdraviliška godba, ki se je udeležila pogreba, malim mučencem zadnji pozdrav. — Nesrečna mati Neža je prišla v sredo sama domov. Skrita je bila na domačem skednju, potem je pa pobegnila v bližnji gozd. Mož je stal s sosedom pred hišo. Sosled nakrat opazi v bližini hiše nesrečnico in opozori moža nanjo. Mož jo pokliče: »Neža, pojdi gor!« Žena je mirno prišla. Nakrat je bila vsa hiša polna ljudi. »Imejte usmiljenje z menoj!« je žena večkrat ponavljala. Ljudje so jo vpraševali, ako se ji otroci niso smilili? »Najmlajši se mi je nekoliko smilil, ker me je tako mlo pogledal, preden sem mu zarezala rano!« odgovori mati. Res je imel najmlajši otročiček najmanjšo rano. Nesrečna žena je odgovarjala čisto mirno, da je to storila iz ljubezni in dolžnosti, da bi tudi otroci ne postali zmešani kakor ona. Prejšnji večer da na dejanje ni mislila, ampak v nedeljo zjutraj je hipoma začutila dolžnost, otrokom življenje končati. Že ta motivacija jasno kaže, da imamo opraviti z blaznico. Pravila je tudi, da je s hriba gledala pogreb svojih otrok. Poslali so po zdravilnika in orožnika in jo prepeljali v Radovljico, kjer čaka nadaljnega postopanja. Tudi njena mati je bila slaboumna.

— **Velik požar je uničil na Rakovcu pri Metliki petim gospodarjem hiše, gospodarska poslopja z vsem, kar so imeli spravljeno.** Ostali so tako brez strehe in kruha in vsakega pripomočka. Ogenj je baje nastal po otrocih. Gasiti ni imel kdo, ker so bili ljudje deloma po delu, deloma v semnju v Metliki.

— **Smrt nosen paček.** Dne 22. t. m. ponoči ob 1. je Ivan Pretnar, zasebnik v Radovljici, znan pod svojim domačim imenom »Pivčev Johan«, tako nesrečno padel raz hodnik domače hiše štiri metre visoko na kameniti tlak dvorišča, da je z razbito glavo takoj mrtev na mestu obležal. Na lice mesta došli zdravnik je zamogel konstatirati le še smrt.

— **Vojak je z blaznil.** Domobranskega prostaka c. kr. 5. domobranskega polka v Pulju Nikolaja Jedelnika, o katerem smo včeraj poročali, da je v blaznosti zadal železniškemu

prometnemu uradniku v Borovnici z bodalom tri zaboljaje, so sedaj, kakor čujemo, iz ljubljanske garnizijske bolnišnice s spremljivom prepeljali v graško vojaško bolnišnico.

— **Spored porotnih razprav** pri deželnem sodišču za tretjo porotniško dobo, ki se prične v ponedeljek, dne 26. avgusta: Jožef Logar, zažig in Janez Marinko, spolsko posiljenje. V torek, dne 27. avgusta: Martin Frank, umor in Frančiška Rink, detomor. V sredo, dne 28. avgusta: Matija Sintič, zloraba uradne oblasti in Janez Podobnik, nezvestoba. V četrtek, dne 29. avgusta: Ivana Hrib, detomor; Jernej Eržen, spolsko posiljenje. V petek, dne 30. avgusta: Franjo Hirschmann, poneverjenje in v soboto, dne 31. avgusta: Tiskovna pravda proti Mihi Moškercu in Srečko Magoliču.

— **Umrli so v Ljubljani.** Franja Rozman, mestna uboga, 38 let. — Marija Paglavc, delavka, 72 let. — Fran Cesar, delavčev sin, 17 dni. — Ignacij Ulčar, rejenc, 3 tedne. — Elizabeta Kosec, zasebnica, 64 let. — Elizabeta Gaber, dninarica, 75 let. — Fran Jurjevič, posestnikov sin, 1 dan. — Ivan Šmid, hlapec, 28 let. — Josip Klemenc, posestnikov sin, 18 mesecev. — Olga Koler, rejenska, 7 mesecev. — Angela Dolar, žena mestnega policijskega stražnika, 19 let. — Josip Pok, trgovec in posestnik, 73 let. — Marija Štrukelj, žena železniškega delavca, 38 let. — Jakob Žagar, delavec, 23 let.

— **Zdravstveno stanje občine ljubljanske.** Od 11. do 17. avgusta t. l. je bilo novorojencev 17, mrtvorojencev 1, umrlo jih je 18, od teh 9 domačinov in 9 tujecev. Od teh sta dva umrla za škrlatico, 3 za jetiko, 1 vsled samomora, 12 pa za različnimi boleznimi. Za infekcijskimi boleznimi so oboleli, in sicer za škrlatico 5, za egiptovsko očesno boleznijo 2, 1 za vrtatiko.

— **S trebuhom za kruhom.** V sredo se je z južnega kolodvora odpeljalo v Ameriko 22 Macedoncev in 20 Hrvatov; nazaj pa je prišlo 14 Hrvatov in Slovencev.

— **V mestni klavnici** so zaklali od 4. do 11. avgusta t. l. 75 volov, dve kravi, 162 prašičev, 181 telet, 40 kostrunov, 8 kozličev. Proljalo se je 378 kg mesa, 1 zaklan prašič, 8 zaklanih telet in 1 zaklan kostrun.

— **Cene goveje živine** so v zadnjem času padle skoraj za 50%, a goveje meso je še vedno tako drago, kakor je bilo. Zato pričakujemo, da bodo v najkrajšem času padle tudi cene govejega mesa.

— **Tatvina.** V sredo je neka gospa poslala v Križevniški ulici 8 letnega Cirila Petana z loncem po juho ter mu dala v denarnici bankovec za 20 kron. Ko pride deček v gostilno in zahteva juhe, postavi lonca na stol, pusti v njem denarnico z denarjem, sam pa se obrne proč. Ko ga gostilničarka vpraša po denarju, hoče vzeti deček denarnico iz lonca, a je ni bilo. Seveda se je obema zdelo zadeva takoj čudna, a je bila naglo razvozljana. Poleg lonca se je sukala neznana ženska, katera je pa takoj odšla, ko je deček postavil k nji posodo — seve z denarnico in denarjem.

— **Pes je ugriznil** v sredo na Krakovskem nasipu 10letnega šolskega učenca Alojzija Dolenca ter ga na desni roki lahko telesno poškodoval. Lastnik psa je znan.

— **S ceste.** Ko se je v sredo dopoldne po Ambroževem trgu peljal posestnik Valentin Habjan, je konj naglo zavil na hodnik in stopil na nogo 9letni šolski učenci Beti Szaverijevi, kateri je raztrgal čevlji in nogavico ter jo lahko telesno poškodoval.

— **Kinematograf »Ideal«.** Danes v petek dne 23. avgusta: Specialni večer. 1. Slike iz spodnjega Pingava, (Potovalna slika). 2. Njuba zamena, (Komično). 3. Sreča v nesreči, (Drama). 9. Teddy dobi obisk, (Velekomično). 5. Spreten mož brez rok, (Interesantno). 6. Roman izgubljenega, (Zanimiva drama; samo zvečer). 7. Oklopica pri pomorskih manevrih, (Lep naraven posnetek). 8. Fris skrbi za svojega očeta, (Velekomično). Igra 6letni Abelard. — Jutri, v soboto, dne 24. t. m.: Črna mačka, (Učinkovita drama v dveh delih). — V torek, dne 27. t. m.: »Zabava krinke« s Henny Porten.

Štajersko.

— **Bestialno trpinčenje vojaka.** Graški »Arbeiterwille« poroča: V Konjicah so trije stražmojstri od trena neusmiljeno trpinčili vojaka, s tihim odobranjem navzočega lajtnanta Polta, ki je imel službo. Vsa zadeva bi se prav gotovo končala z zločinom omenjenih stražmojstrov, ako ne bi bili nekateri pogumni možje napravili pravočasno konec nad vse sirove-mu prizoru. Lajtnant Polt se je vedel pri vseli stvari zelo pobalinski. Stvar je potekla sledeče: 18. avgusta je bilo moštvo prosto. Zal, da je mnogo vojakov porabilo prosti dan za to, da so preveč pili, Vojak Kokej od 3. eskadre 3. trenskega polka se je tudi v gostilni, kjer je bil nastanjen, nekoliko preveč opil. Ob 8. zvečer je šel Kokej iz gostilniške sobe na vrt, ne da bi se bil le količjak nesposodno vedel. Ko je stopil na vrt je zaklical: »Habt acht!« Pri mizi je sedelo več stražmojstrov, katere Kokej niti ni videl in tudi njim ni veljal klic. Kokej v svoji pijanosti ni niti spoznal podčastnikov in je zaklical proti njihovi mizi od katere je slišal odgovor na svoj klic: »Jezik za zobmi.« Nato je skočil eden izmed stražmojstrov proti Kokeju, izgovoril nekaj besed in ga potem zgrabil za vrat ter ga davil. Sličajno je prišel lajtnant Polt mimo, kar pa ni prizor prav nič izpremenilo. Ravno nasprotno! V njegovi navzočnosti so se godile stvari, da je bilo groza. Stražmojster je dalje davil vojaka in ga vlek za vrta na pod, kjer je bilo vojakovo ležišče. Sledila sta še dva stražmojstra in lajtnant. Za seboj so zaprli vrata. Na podu je zgrabil surovi stražmojster vojaka in ga vrgel ob tla kakor snop, potem ga je zopet vzdignil, davil in še enkrat vrgel na tla. Nato so pijanega vojaka zvezali in ga vsi trije suvali s škornji in ostrogami. Eden mu je tiščal usta, da ne bi mogel Kokej kričati. Ko je za trenutek odmaknil stražmojster roko od Kokejevih ust, je ta tako zavpil od bolečin, da so

in biše stroj, ki mu morajo streči. Kako las tanke igle svedrajo kakor las drobne luknje v majhne bakrene ploščice; in trenotek, samo za milimeter je zdrsil prst predaleč in igla se zabode v meso, v noht, kruh izgine z zavestjo, ki je odrešila telo z blagim usmiljenjem za nekaj hipov bolečin.

V marsikateri tovarni, veletrgovini itd. so mi potislili v roke drobne brošure o moštvi, ki igra tenis, baseball in football; v brošuri so opisana dejanja tega moštva, tovarniškega moštva, v prostih urah po končanem delu.

Ali videm sem tudi »whiskijevo črto« na meji klavnice in mesta — kjer delavec zjutraj zlije po grlu »odpiralca očel«, preden gre na delo, da postane njegov žoldec voljan za sprejem hrane, ki mora zadostovati do opoldanskega odmora — na večer pa si privoščijo osvobojevalni požirek, s katerim spere ves stud in obup dnevnega dela, po desetih urah, ki so mu otrovale dušo.

Bolj kot to, kaj počne delavec po končanem delu s prostim časom, me zanima izvedeti, kako se mu godi v urah, ko roboti. In skrb za dušno blagostanje delavca med temi urami se mi zdi mnogo važnejši problem kakor vsi boji z žogami na igrišču.

Velikanska produkcija specializira vedno bolj delo in potiska delavca vedno bolj na nivo brezčutne sestavine stroja, jeklenega zvoda ali kolesa, ki vrši delo točno in avtomatično.

Enakomerni ritem ene in iste kretnje, enega in istega šuma, ubija inteligenco, instinkte samostojnega dela in nagone za razlikovanje, zaznava in sinteza, funkcije malih možganj prenehajo in najpopolnejše stvarstvo narave se pogreza bolj in bolj na stopnjo živali.

V čudovitih, veličastnih vseučiliških ustanovah Carnegiejevih, Rockefellerjevih, Morganovih sede ljudje, ki skušajo izpopolniti stroje do skrajne stopnje, da tako pahnajo svoje soljudi v najglobokejšo suženjstvo.

Te dni je predaval v klubu čikaških trgovcev dekan inženirske fakultete z vseučilišča v Cincinnati dr. Herman Schneider. Podal je nekaj izkušnje, ki so jih napravili zadnji čas za ohranitev najdragocenejše lastnosti, kvintesence

ARTUR HOLITSCHER:

Mačka v tovarni za klavirje.

(Konec.)

V klavnici stoje klavci v vrsti. Pred njimi se pomikajo s še puhtečim telesom, ki še krvavi ali ki je že oprano v lugu, živali, viseče na verigah. Vsak od klavcev mora izvršiti le en zamah. Eden obrije s kratkim ostrim nožem zgornji del okolo repa, naslednji v vrsti obrije spodnji del, naslednji odreže namah rep od hrbtenice, četrti iztrga živali drob iz trebuha, peti ga vrže na kola, ki se mehanično pod njim pomikajo dalje, naslednji odreže iz droba na kolih jetra itd.

Vsak izmed teh ljudi mora izvrševati od sedmih zjutraj do sedmih zvečer en in isti kratak, ali važen zamah, paziti mora, da se mu posreči, ker veriga ne postaja. Govoriti ali si zbrsati pot s čela, ali kri, ki brizga od trupel, kako bi zamogel to? Žveči tobak, to je njegov edini užitek, edina rešitev. Kaj se briga, kam pljune tobakov sok, kako si osnaži nos?

Pred njim se pomikajo živali na brezkončni verigi, za njim stoji paznik. Ako preide le ena žival, na kateri bi klavec zamudil svoj zamah, tedaj je klavec opravil, in sicer temeljito.

Izračunaj si, kolikokrat mora človek, kreator s tem čudovitim mehanizmom srca, živčevja in sistema žil, s tem čudovitim mišičevjem lakti, členkov, rok in prstov v desetkrat šestdesetkrat šestdeset sekund en in isti, vedno enaki zamah izvršiti, da se ne ustavi oni mehanizem, da ne ugasne oni misterij, da se za silo prerije skozi temno noč v brezupno jutro.

Tamkaj v onih lepih, svetlih in blestečih dvoranah slavne tovarne za ure v Elginu sedi 3700 ljudi, od katerih oskrbuje vsak eno samo, tako drobno opravilo. Vsak dan izdelajo tam 2500 ur, vsaka ura ima 211 delov. Kakšni pogledi te ošvrkajo, če hodiš radoveden in pojasnila željan ob mizah teh delavcev! Ali so Dan-tela zadel v močvirju prokletstva taki pogledi iz človeških oči? In vendar so ti, ki lahko pogledajo od svojega dela, slave srečni med sužnjem te dežele. Pred največimi sika in razgraja

Cenik zastoj in poštine prosto.

Dreplašeni prihiteli možje, ki so bili od poda oddaljeni 80 korakov. Pred podom so se zbrali ljudje in gostilničar je zahteval, kot lastnik, naj odpro vrata na pod. Rekel je, da ne pusti, da bi na njegovem posestvu ubijali. Lajtnant mu je zabranil vstop z besedo »Kuš«. Gostilničar je nato zagrozil, da bo vso zadevo naznanil. Gostilničarjev nastop je opogumil še druge možje, da so izrazili lajtnantu svoje ogorčenje nad nečloveškim početjem. Stražmojster Šilki je pa po lajtnantovem zgledu psoval ljudi in jih odganjal s tem, da jih je suval v prsi. Ko so videli voljaki, da postajajo ljudje vedno bolj ogorčeni proti njim, so naložili zvezanega Kokeja na voz in ga odpeljali v občinski zapor. Kako bi šele ti podčastniki ravnali, ko bi ne bilo nobenih opazovalcev? Opravičevali so se, da jih je Kokej napadel. Ali ta izgovor je jalov. Verodostojne priče so izjavile, da ni Kokej prav nič drugega storil kakor to, kar bi tudi vsak drug storil na njegovem mestu, namreč da se je skušal otresti stražmojstrove trde roke, ki ga je davila za vrat. Predzrost teh vojakov, ki so celo podčastniki, je res velika, in gospod lajtnant, ki obuje le v »visokih« krogih, je pokazal tudi svojo naobrazbo in človekoljubnost v najsvetlejši luči. Ljudstvo plačuje davke, da se potem njegovim sinovom tako godi!

Konfiscirano meso. Špeharju Blatniku iz Orehove vasi pri Slivnici je konfisciral na mariborskem Glavnem trgu živinozdravnik 8 svinj, ker meso ni bilo užitno. Blatnik je namreč kral bolne svinje. Proti Blatniku je naznana ovadba.

Smrt v potoku. Iz št. Petra v Savinjski dolini poročajo: Posestnica Frančiška Kožnih v št. Petru je šla dne 12. t. m. delat na polje. Doma je pustila svoja dva otroka in sicer triletnega sinčka in dveletno hčerko Marijo. Komaj pa je bila z doma, je tešla za njo Marija. Otrok je šel čez brv in padel v potok ter utonil. Truplo otroka je učitelj Petrak po- tegnil pri Simončičevem mlinu iz potoka.

Socialistična obstrukcija v tržaškem mestnem svetu.

V sredo 21. t. m. je sohr. Cerniutz nadaleval v mestnem svetu svoj obstrukcionistični govor, ki postaja vsak dan bolj pikanten in ki opravičuje vedno bolj boj, ki ga vodijo socialni demokrati proti vodovodu iz Timave. Italijanski nacionalci so se posluževali tudi pri tem vprašanju svoje stare navade. Najprej čarkajo, da postane eno ali drugo vprašanje nujno in ga hočejo potem rešiti z vso neprevidno nujnostjo, na katero se opirajo, da smejo streljati kozle in oškodovati občino na korist posameznikov. Sto in deset let se vlačijo vodovodno vprašanje iz odseka v odsek, iz študije v študijo. Sedaj se hoče navaliti vso krivdo socialnim demokratom, ki ne dovolijo, da bi se rešilo na najstabilni način. Italijanski nacionalci pravijo, da je treba vpoštevati pri vodovodnem vprašanju najboljši možni vod, ki bi jo bili zmogni dati Trstu posamezni vodovodi. Timavski je pa največ, torej moramo imeti timavski vod. Hočejo usiliti javnosti mnenje, da bo rabil Trst v najkrajšem času 100.000 kubičnih metrov vode na dan. Pozabijo pa povedati, da rabi Trst sedaj povprečno le 12.800 kubičnih metrov na dan. Pozabijo povedati, da so proračunali dohodke iz vodovoda na podlagi 32.000 kubičnih metrov dnevne porabe. In tudi ta proračun je izredno optimističen. Toda 32.000 kubičnih metrov bo Trst porabil le v slučaju, da bo voda zdrava in po ceni. Ako bomo morali rabiti timavsko vodo, se je ne bo porabilo v prihodnjih desetih letih niti 25.000 kubičnih metrov na dan. Cemu se nam torej vsiljuje dnevno 100.000 kubičnih metrov slabe vode, ko rabimo le: recimo 40.000 kubičnih metrov na dan dobre vode in ko se z dobro vodo lahko preskrbimo? Ne veliko drage in nerabne vode potrebujemo, marveč potrebujemo dovolj dobre in cene vode za vse potrebe. V svojem govoru na seji od pretečene srede je sohr. Cerniutz polemiziral tudi z inženirji: Lorenzutti, Zeroniti, Mazzorana in Vio, ki so objavili svoja mnenja v »Piccolu« v prilogi Timavi. Sodr. Cerniutz je dejal, da si večina ni mogla izbrati slabših in neprevidnejših zagovornikov. Inženir Zeroniti spada med one, ki niso nikdar na jasnem s seboj. Piše na en način, govori pa na drugi. Piše za Timavo, govori pa tako, da se vidi, da ni prepričan o dobrotah Timave. Mazzorana, ki zagovarja sedaj Timavo, je bilo svoj čas proti njej. Govoril je celo na predavanju proti Timavi in je razkril zakulisno delo posameznikov, ki bi se radi v timavskim vodovodnem okoristili. Tak je govoril Mazzorana. Izjava inž. Vio, ki jo je priobčil »Piccolu« v nedeljo, je bila napisana pred dvema leti. V izjavi pravi inž. Vio, da si nalaga težko odgovornost oni, ki bi zavlekel rešitev vodo-

voda je za par tednov. To gre seveda na račun italijanske večine, pravi Cerniutz, ki je zavlekla že od tedaj dve leti, ne bi bila pripravila kaj boljšega, kot je timavski načrt. Nadalje govori Cerniutz proti Turn-Taxisu, ki se želi okoristiti s tržaškim vodovodnim vprašanjem. Pove, da je bil podpredsednik mestnega sveta in predsednik vodovodne komisije dr. Hektor Ricchetti, ki je vlagal v imenu princa Turn-Taxisa take sramotne ponudbe občini. Že sedaj bi morala plačati občina gospodu princu milijonek za koncesijo. Potem bi morala nakupiti na knežjem posestvu prostor, da napravi vodovod in da postavi cevi. Ta kameniti prostor, ki ni za nobeno rabo, bi princ rad prodal po 3 K in 30 vin. kvadratni meter. — Sejo je zaključil župan ob 11. zvečer.

Goriško.

— Izvrševalni odbor okrajne organizacije v Gorici ima svojo sejo v nedeljo dne 25. avgusta t. l. ob 10. dopoldne v prostorih Delavskega Doma v Gorici. Noben odbornik naj ne izostane.

— Računsko poročilo veselice, ki je bila v prid »Zarje« dne 28. julija t. l. v Podgori. Dohodki: K 658.02; stroški K 557.46. Čisti dobiček znaša torej K 100.56 oziroma 10.056 vinarjev. Natančno poročilo se nahaja razobešeno v ogled vsakemu sodrugu v Delavskem Domu v Gorici.

— Nervozna učiteljica. Iz Podgore nam pišejo: Šolske počitnice so privedle k nam tudi učiteljico D—n, ki si prav po nepotrebnem razburja svoje živce ob podgorskih socialistih. Če le sliši naše sodruge peti, že začne reševati narod z jezičkom. Obregnala se je tudi ob »Zarjo«, češ da v Podgori čitajo samo tisto proklet »Zarjo«, namesto da bi se »izobraževali« iz »Soče« in »Novoga časa« (kako čedna dvojica!). Prevneti gospodični pošepčemo na uho, da bodo otroci, katere ona uči, prav malo izobraženi, če jih bo osrečevala z duševnim bogastvom omenjenih dveh listov. Capito, signorina!

— Ciganska nadloga. V Vrtojbi je že delj časa kampilala številna ciganska tolpa. Cigani so popravljali kotle, kose, srpe in nože, ciganke pa so lečile babjevemim ženskam, mladim in stariim, srčne bolečine. Delajo so pri tem prav dobre kupčije, in da ni posegla vmes pravčasno žandarmerija, bi kmalu ne bilo v celi vasi repa kuretine in bi bili primorani prebivalci kupovati umetno mast in nadomestiti slanino s trdimi skorjati. Žandarmerija je aretirala več članov in članice te odlične družbe, ostali ciganski sodružniki pa so izginili in si poiskali drug teritorij za svoje požrtvovalno delo.

— Raz železniški stroj je padel med vožnjo ne daleč od Prvačine strojevodja Ivan Rebula. Rebula je dobil pri padcu tako težke poškodbe, da so ga morali prepeljati v goriško bolnišnico.

Trst.

— Tržaška občinska vprašanja in Slovenci. Tržaško slovensko delavstvo se vse premalo zanima za občinska vprašanja. To dejstvo se je že velikokrat konstatiralo in posledice tega omalovaževanja občinskega inštituta so več kot očitne. Nihče morda ne občuti tako hudo neznošnih razmer, ki jih je ustvarilo in povzročilo italijansko in slovensko meščansko zastopstvo v mestnem svetu. Nevzdržljive so sedanje gospodarske in politične razmere mesta. Razpravlja in sklepa se iz stališča meščanskih in kapitalističnih interesov. Spekulantstvo in korupcija je program večini. Posledica take politike je, da se vse podražuje in obdavljuje. Tisti, ki največ trpijo ob teh razmerah, so vedno le najrevnejši sloji; v našem slučaju torej slovensko delavstvo. Ono prenaša posledice nacionalistične politike in kapitalističnega spekulantstva tržaških oligarhov. Narodnjaški farizeji tupatam kaj radi rentacijo zoper italijansko večino v občinskem zastopu. Toda razlike ni. Eni in isti interesi, ena in ista stremjenja jih vežejo. Laž in hinavščina je v njih ustih hubezen do ljudstva. Za favoriziranje svojih spekulantov ali banke bi izkoriščali do krvi ali magari poturčili vse Slovence. Govorijo tudi o nekakem občinskem programu. Vemo, kaj se skriva pod tem programom. Stališče, ki ga zavzemajo narodnjaški občinski zastopniki glede na vodovodno vprašanje, je nekaj vredno. — Toda čegava je krivda, če v občinskem svetu gospodari peščica pogoltnježev, ki izpraznjuje nemoteno občinske blagajne in žepa javnosti? Kdo je kriv, če so vsled nacionalistične gonje razmere delavstva skrajne? V imenu naroda italijanski in slovenski paraziti izstradavajo in izkoriščajo slovensko delavsko ljudstvo. Treba je tudi v tem oziru končno izpregovoriti resno besedo. Treba je razkrinkati za narodno zastavo skrite zastopnike italijanskega in slovenskega kapitalizma. V to svrhu sklicuje stranka v nedeljo ob 10. dopoldne v »Delavski dom« shod, katerega se bo slovensko zavedno delavstvo gotovo v največjem številu udeležilo.

Vihotapljen saharin. V ponedeljek je bil na zahtevo finančne oblasti aretovan izdelovatelj sodavice in pokalice Dominik Gorlatto, ker je pri izdelovanju pokalice uporabljal v Avstriji prepovedani saharin. Financa in policija ste izvršili hišno preiskavo, katere uspeh je bil ta, da se je našlo precejšnjo množino saharina. Ker Gorlatto nima oblastvenega dovoljenja za uporabo saharina in ni podal zadovoljujoče izjave, odkod je saharin dobival, je upravičen sum, da stoji v zvezi s tihotapci saharina in so ga zato pridržali v zaporu. Saharin je pač cenejši nego sladkor, pa je tudi slabši in škodljivejši, to je pa Gorlatto malo brigalo.

Vestnik organizacij.

Pevska vaja »Vzajemnosti« danes, petek ob 8. zvečer v društvenih prostorih za nedeljski nastop na veselici »Vzajemnosti« in Glinah.

Odbor škojloškega podružnice »Vzajemnosti« ima v nedeljo 25. avgusta ob pol 10. dopoldne v društvenem

lokatu skupno sejo z nadzorstvom in veselnim odborom. Blagajnik naj prinese seboj blagajniško in člansko knjigo; da se napravi mesečni obračun. Vabljeni so tudi vsi člani. Prosi se za obilno udeležbo. — Tonja.

Mesečni shod podružnice krojačev in krojačic v Ljubljani je v nedeljo dne 25. t. m. v gostilni »pri Perlesu« (Prešetnova ulica) ob 10. dopoldne.

Zadnje vesti.

BOLGARSKO-TURŠKI KONFLIKT.

Bolgarski demanti.

Sofija, 22. avgusta. Bojevite izjave, ki jih pripisuje tukajšnja »Rječ« ministru Frankhija, ki je baje zelo agresivno govoril proti Turčiji, označuje bolgarska telegrafična agentura za nepristne.

Vojno hujskanje v Bolgariji.

Sofija, 23. avgusta. Makedonsko-drinopoljski organizacijski komite za Kočano je sklical na prihodnjo nedeljo kongres v Sofijo, ki se ga udeležijo odposlanci vseh bolgarskih mest.

ALBANIJA.

Albanci na povratku.

Carigrad, 23. avgusta. Konzularna poročila potrjujejo, da so vsi Albanci zapustili Skopje.

Povratek pomiloščenih rebelov.

Sofun, 23. avgusta. Stotnik Tahlar-bej iz Monastirja je dospel na podlagi splošne amnestije z dvema tovarišema in 27 vojaškimi begunci v Dibro, kjer so v vojašnici vsi odložili orožje.

Solunski val.

Sofun, 23. avgusta. Za solunskega valija je bil imenovan Daniz-bej.

ČRNOGORSKO - TURŠKI KONFLIKT.

Nikita, nedolžno jagnje.

Cetinje, 23. avgusta. Iz uradnega črnogorskega vira poročajo: Iz Carigrada prihajajoče obdobje proti Črni gori so neutemeljene. Črna gora hoče potrpeljivo čakala na uspeh koraka velevlasti in se bo dotlej vsemu izogibala, kar bi utegnilo že dovolj resni položaj še bolj zamotati.

Rusija proti Črni gori.

Peterburg, 23. avgusta. V tukajšnjih oficijalnih krogih so nezadovoljni s politiko črnogorskega kralja Nikolaja, ki mu prisojajo glavno krivdo na zmedah s Turčijo. Ruskemu poslaniku v Cetinju so naročili, da stori odločne korake v mirovnem zmislu.

TURČIJA.

Protimladoturški kabinet.

Carigrad, 22. avgusta. Med ljudstvom se širi velika propaganda za sestavo Kiamilovega kabineta, ki se označuje za nekakšen maščevalni kabinet proti mladoturkom. Maščevanje proti mladoturškemu kabinetu pridigajo celo v mošejah.

Turški prestolonaslednik.

Dunaj, 23. avgusta. Včeraj ob 11. dopoldne je dospel semkaj turški prestolonaslednik incognito. Na kolodvoru so ga sprejeli gospodje s turškega poslanštva.

ITALIJANSKO - TURŠKA VOJNA.

Carigrad, 23. avgusta. Vojno ministrstvo priobčuje brzogovorne praskah pri Dorni 13. t. m. Pri Tobruku so metali Italijani 8. in 10. t. m. bombe iz aeroplanov.

BERCHTOLDOVA INTERVENCIJA.

Mladoturška sodba.

Carigrad, 23. avgusta. Mladoturško časopisje ostro napada Berchtoldovo akcijo, češ, da stremi za aneksijo Albanije in da pomenja samomor Turčije, če ga sprejme.

Izjava turškega vnajnega ministra.

London, 23. avgusta. Napram carigradskemu dopisniku »Daily Telegrapha« se je izjavil turški vnajni minister, da je v Berchtoldovemu povabilu nekaj jasnega in nekaj nejasnega. Jasna je obljuba pomoči turški vladi v sedanji krizi; nejasna pa je beseda o decentralizaciji otomanske države.

Berchtold ne odstopi.

Dunaj, 23. avgusta. Vesti, da Berchtold odstopi in da bo knez Thun njegov naslednik, niso resnične. Berchtoldova demisijska je bila aktualna le v tem slučaju, če bi bila izpodletela njegova diplomatska akcija.

LUKACS PRI CESARJU.

Cuvaj pri Lukacsu.

Ischl, 23. avgusta. Ogrski ministrski predsednik Lukacs je dospel s svojo rodbino v Ischl. Ob desetih ga je sprejel cesar na avdijenci, ki je trajala dobro uro. Razgovor se je tical političnih razmer na Ogrskem in Hrvaškem in je prihodnje tedne pričakoval važnih dogodkov za upostavitve normalnih razmer na Hrvaškem. Takoj po avdijenci je Lukacs konferiral s hrvaškimi kraljevskimi komisarjem Cuvajem.

SKLICANJE DEŽELNIH ZBOROV.

Dunaj, 23. avgusta. Niževavstrijski deželni zbor bo sklican na dan 25., bukovinski na dan 30. septembra.

UČITELJI IN BRAMBNI ZAKON.

Dunaj, 23. avgusta. Domobranksko ministrstvo je na vlogo niževavstrijskega učiteljskega društva odgovorilo, da smejo tudi učitelji-enoletniki odložiti prezenčno službo do 24. leta, kar je ob sebi umevno.

ZRAČNI MILITARIZEM.

Dunajsko Novo mesto, 23. avgusta. Včeraj je prevzela vojna uprava vseh 14 naročnih Etrichovih aparatov.

SUFRAGETKE V AVSTRIJI.

Policija straži Lloyd-Georgeja.

Karlovi vari, 23. avgusta. Vsled prihoda angleških sufragetk je policija v obrambo angle-

škega finančnega ministra Lloyd-Georgeja organizirala posebno varnostno službo.

K JUKIČEVEMU PROCESU.

Zagreb, 23. avgusta. Senat tukajšnjega sodnega dvora je sklenil, da ne ugodí predlogu zagovornikov v Jukičevem procesu, da bi smeli biti obsojenci do časa, ko postane sodba pravomočna, svobodni. Sodbo proti Jukiču in njegovim tovarišem so že sprejeli zagovorniki, ki imajo sedaj osem dni na razpolago, da vložijo ničnostno pritožbo in priziv.

IMENOVANJE NA BUDIMPEŠTNSKI UNIVERZI.

Budimpešta, 23. avgusta. Uradni list je objavil lastnoročno cesarjevo pismo, ki imenuje profesorja dr. Ernesta Nagya v Koložu za rednega profesorja državnega prava na budimpeštanskem vseučilišču. Za to mesto je bil predlagan od vseučiliškega senata primo loco grof Albert Apponyi.

KONČANA STAVKA MORNARJEV.

Marseille, 23. avgusta. Ravnateljstvo Messageries maritimes in odposlanstvo vpisanih mornarjev sta se včeraj pri pogajanjih sporazumeli. Shod je sporazum sprejel; mornarji se vrnejo na krove ladij.

VOJAŠKA REVOLTA NA RUSKEM.

Taškent, 23. avgusta. V procesu zaradi revolte saperjev so obsodili 15 vojakov na vislice, 112 na prisilno delo, 79 na kaznilniško delo, 15 jih uvrstili v disciplinarni bataljon, 7 pa so jih oprstili.

POTRES NA TURŠKEM.

Carigrad, 22. avgusta. V marmarskem ozemlju se potresni sunki nadaljujejo. Malo število rešenih hiš se utegne porušiti.

KITAJSKA REPUBLIKA.

Nasilstva predsednika Juansikaja.

Šangaj, 22. avgusta. Razburjenje zaradi ustreljenih generalov Čangčengvujia in Fangveja se še ni poleglo. Obadva generala sta igrala v Vučangu leta 1911 odlično vlogo; od tlej sta se udeleževala raznih poskusov, da bi strmoglavila podpredsednika Lijuanhunga v Vučangu. Ta je o vsem tem pisal Juansikaju, ki je izročil vso zadevo pekinškemu policijskemu predsedniku navidezno v nadaljno preiskavo; ta pa je dal obadva generala aretirati in ustreliti brez nadaljnih dokazov o krivdi. Tangmengujeva stranka brezobzirno izrablja slučaj in skuša zasejati razdor med Juansikajeve pristaje. Sunjatsenovo glasilo »Republican« piše, da kupiči predsednik eno sramotno dejanje na drugo in da ravna v svojem avtokratsvu hujeje od Mandžurov. List pričakuje izbruh nevarne krize, za katero napravlja odgovorno Juansikaja, ki se je v resnici povzpел do cesarja.

Juansikaj omalovažuje narodno skupščino.

Peking, 22. avgusta. Juansikaj odklanja zahtevo narodne skupščine, da prideta on in voljni minister pred skupščino in podata pojasnila o usmrtnih hankavskih generalov. Narodna skupščina namerava izreči vladi grajo.

Državljanjska vojna?

London, 23. avgusta. Usmritev generala Čengtsingua je močno razburila napredne kroge na Kitajskem; boje se izbruha državljanske vojne. Iz Vučanga že poročajo o srditih bojih. Nепotriena poročila javljajo, da so različni vojaški oddelki zapustili svoja taborišča. Ni znano, kaj nameravajo ukreniti.

UPOR V NIKARAGUI.

Washington, 22. avgusta. Mornariški tajnik Meyer je zapovedal oklopni križarki »Kallifornia«, naj odplove iz Santiaga v Panamo, kjer naj naloži 750 mornarjev, s katerimi naj se odpelje v Nikaraguo.

Novi Jork, 22. avgusta. 2000 ameriških vojakov je odposlanih v Nikaraguo. Ameriški poslanik je dovolil voditeljem upora, da imajo lahko mesto Managua kot pribežališče. Bombardma je prepovedan.

ZASTRUPLJENJE Z GOBAMI.

Pet oseb umrlo.

Pistyan, 23. avgusta. V kraju Bagdebröd je obolelo 15 družin vsled uživanja gob. Pet oseb je umrlo.

WRIGHTOVA NEZGODA.

Pariz, 22. avgusta. Iz Ohija poročajo, da je padel znani aviatik Wright s svojim hidroplanom v reko Miani in se prav težko poskrdoval. Letalo se je razbilo.

VELIKO PONEVERJENJE.

Berlin, 23. avgusta. Včeraj dopoldne so prijeli v Charlottenburgu na stanovanju bančnega uradnika Friderika Klotscha, ki je bil aprila lanskega leta poneveril 100.000 mark; od poneverjene svote je bil zapravil že 50.000 mark.

Novice.

* Žena kot zločinka. Statistike kažejo, da ženstvo vsega sveta izvrši mnogo manj zločinov kakor moški. Po različnih oficijalnih poročilih, ki so bila poslana kongresu za kriminologijo, je na Japonskem, v Indiji, na Mavricijem otoku, v Južni Ameriki in nekaterih delih Severne Amerike le po 3 procenote ženskih kaznjencev, to je tri ženske na 97 moških; pretežna večina držav v Združenih državah izkazuje 10% zločink, na Kitajskem in v Evropi se giblje procentno število zločink med 10 in 21; največje število zločink je pa v Švici, kjer so moralni nazori zelo strogi; na Francoskem, ki je najbolj razupita kot brezverska dežela, pride 14 do 15 zločink na 85 do 86 zločincev. Iz teh števil je posneti kaj presenetljivo dejstvo: v državah z najstrožjim pravstvenim naziranjem je največ zločink. Tako je na Kitajskem, kjer vlada kaj

ostra morala, sedemkrat več zločin kakor na Japonskem. Kot tatca je ženska prav nespretna in neprevidna, vzljeda temu izvršuje uprav take tatvine, ki zahtevajo prav posebno spretnost: tatvine po izločbah, prodajalnih itd. Največkrat ni beda, ki zapelje žensko k tatvini, temveč strast, nečimurnost. Omožene ženske imajo manjše nagnjenje k tatvini, kakor tudi one, ki delujejo v različnih poklicih; matere pa delajo manj v zločin kakor pa omožene ženske brez otrok. Zločini, ki se največkrat ponavljajo pri ženskah, so detomor in odprava plodu. Dostikrat žene tudi nesrečni zakon ženo v zločin, umori soproga, da postane svobodna. Čeprav pride na ženski spol manj zločinov kakor na moški, je pa ženska zato v zločinu divjejša, sirovejša. Pred sodniki se zagovarja z nenavadno trdovratnostjo.

Dajte bogu kar je božjega, cesarju kar je cesarjevega... »Mährisches Tagblatt«, ki izhaja v Olomucu, poroča: Vsestransko pozornost zbuja tožba bivšega tajnika tukajšnjega škofijskega kapitla, Ludovika Cigna, ki zahteva odškodnino za srčno bolezen, ki si jo je nakopal v službi kapitla. V tej tožbi je navedel take okolščine, da jih je pričelo preiskavati državno pravdnštvo. Tožba namreč očita kapitu, da je ta navajal Cingo sistematično k potvarjenju protokolov. Deloma je moral vpisavati napačne bilješke, deloma pa odstranjevati originalne protokole in jih nadomeščati z goljufivimi. Stolni kapitel je v največji meri oškodoval davčno oblast, Cigna zatrjuje, da je kapitel najmanj 60.000 K manj dohodkov napovedal. Znesek, ki so ga v teku let zakrivali, znaša najmanj 600.000 K, vrednostni papirji v višini 100.000 do 200.000 K in različni drugi fondri okoli 400.000 K niso bili naznanjeni. Zakladna blagajna, v kateri je do štiristo tisoč kron, sploh ni bila obdavčena in takse od podelitev služb niso bile nikdar naznanjene. O rentnem in hišnem davku so dajali vedno napačne napovedbe. Tožba se obrača tudi proti baronu Grimmensteinu, prvemu kanoniku v Olomucu, ki je bil dvorni kaplan rajnega prestolonaslednika v Mayerlingu. Sedaj je Grimmenstein vodja moravskih nemških krščanskih socialcev in je bil tudi že njihov kandidat za državni zbor. Tožba trdi, da se je hotel Grimmenstein znebiti Cigne kot nevarne priče. Baron Grimmenstein je tudi navajal Cigno k temu, da je izvrševal nepostavnosti.

Narodnjaško barabstvo na južni železnici.

Trst, 20. avgusta.

Herr Johann Skerjanc bi se rad rehabilitiral, pa stika po železnici kakor obseden po informatorjih »Zarje«. Namesto, da bi sam s seboj napravil red, bi se rad maščeval. Pa ima smolo ta Janez. Alkohol mu je menda že tako možgane pokvaril, da vedno zgreši addresso.

Kadar se Johann čuti posebno užaljenega, tedaj skliče sejo svojega generalnega štaba, v katerem sede same kapacitete prve vrste. Tu vam je več vrst Janezov, Zvanov, nosilcev cerkvenih bander, vitezov itd., skratka junakov, ki so vredni svojega mojstra. Da, celo pravijo, da je tudi nek »Büffel« ali Buffon zraven.

In ta mogočni zbor ima vzvišeno nalogo, da pokonča socialiste. Ker pa je za tako reč treba veliko poguma, za to pa gre zbor, preden sklepa o tako kompliciranih rečeh, v narodno gostilno, kjer se po zgledu svojega dičnega predsednika na narodnjaški način opijani in potem navadno ne vid nobenega socialista več. In tako ta famozni generalni štab sklepa in sklepa že več let sem, medtem pa je socialistov — ne manj, ampak vedno več na železnici, in povsod. Tako so že drzni ti preklicani rdečkarji, da sklicujejo shode, male in velike, kar na železnici, po »kažotih« imajo redne in izredne seje in vsak dan. Pomislite, ljudje božji.

In ker Johannova roka ne sega povsod, zato je naročil svojim banderonosem, naj oni opravijo tisto rokovnjaštvo, ki ga on sam ne more.

In tako je prinesla tetka »Edinost« 16. in 17. avgusta pamflet proti nekaterim našim sodrugom na južni železnici. Članek je bil ne glede na vsebino že stilistično tako revn, kakor je pač pri narodnjakih — revno, kar nima vsaj doktorske stopnje z uredništvom »Edinosti« skupaj. Če je že mazač tako siromašen, da ni v stanu tega skup spraviti, kar bi rad, tedaj bi bila prokleta dolžnost uredništva, da popravi ter se tako ne blamira. Ker tisto skrpučalo, ki je prišlo pod imenom: »Sličice s postaje lužnega kolodvora«, pač kaže vso mizerijo toliko dopisnika, kolikor uredništva samega.

Kar se pa tiče vsebine je še hušja kolobocija. »Članek« sanja nekaj o podružnici II., ki je v resnici na državni železnici, medtem ko se naša imenuje I. Potem se mu nekaj meša o družstvenih računih, češ da so v redu, le denarja da ni. Tu pa moramo narodnjaškega prismojca opozoriti, da se je najbrž zmotil. Mi smo pač slišali, da so se pri falirani konzumni zadrugi N. D. O. računi vjemali ali denarja ni bilo. Denunciacija, da se v sodruga Faturja »kažotu« vsak dan vrše seje, redne in izredne, presega meje skrajnega lopovstva. Ne glede na dejstvo, da imajo denuncirani sodrugi vsak svoje delo, katero morajo izvršiti, je oni »kažot« komaj en štirjiški meter velik, tako, da ima komaj ena oseba v njem prostora. Sicer pa zadostuje tudi to, da se ravno pri sodrugu Faturju izda dnevno 100 do 150 ton moke. Torej se opravlja delo na akord.

Mi sicer ne bi smatrali za potrebno odgovarjati na tisto laži, ali kakor se vidi, bomo morali stopiti iz rezerve. Do sedaj smo se pečali s Škerjancem, predsednikom krumirske zveze kot takim, če prav imamo dovolj povoda, da se z njim pečamo kot s predpostavljanim. Na sodruga Kopača so se izlile že cele goliše laži in zato bodo cenjeni narodnjakarji pač dovolili, da bomo tudi mi prijeli nekatere narodnjaške gospode malo ostreje za ušesa. Ako Johann ne more prenašati kritike, tedaj

naj lepo ostane doma v zapečku pri mami, če jo še ima, ter naj ne hodi v boj. Dolej se nisimo spuščali v sicer zanimive podrobnosti, čeprav bi imeli o posameznih narodnjakih nižje vrste gradiva za cele vozove. Za danes rečemo le: ako bomo prisiljeni porabiti vse to, kar nam je na razpolago proti posameznim kolončinam, tedaj bo jo. Srdoriteže zagotavljamo, da ako jim je ljub tak način boja, ga mi — če tudi skrajno neradi — sprejmemo. In potem naj nam ne prihajajo z denunciantmi. Dobro vemo s kakšnimi junaki imamo opravka. Komaj jih je za malo južino, ali zgago znajo delati in pri tem ne pomislijo, da kdor ima maslo na glavi, naj ne hodi na solnce.

Tako imamo med drugimi nekega Viteza, ki preobrača kozle po skladišču VII. Sicer ni na tem človečetu prav nič viteškega ne glede na telesne in ne dušne vrline. Možakarja še to, da je v Škerjančevem centralnem odboru, menda ne opravičuje, da uganja neumnosti po železnici. Pozabil je menda že, kaj se mu je pripetilo, ko je bil še v skladišču lesa na Bergerju. Po ovinkih in s pomočjo gotovih botrov je prišel potem polagoma v skladišče VII., kjer sedaj izdaja blago na jezo strank. Kažot Vitezov je precej pripravnejši za seje. Ali Vitez čita raje tam »Edinost« od jutra do večera svojim zvestim. Ko jo s težavo prečita (ker je precej trd), tedaj jo še mora utemeljevati in nič ne de, če stranka zahteva in zahteva blago. Vitez se raje skrega.

Za danes naj te rahle opazke zadoščajo. Če bo treba, tedaj pridemo že še z drugimi stvarmi in drugimi »kažoti«, ki so bolj temni. In tedaj pride cela serija »Sličic z lužnega kolodvora«.

Strahovlada na Kitajskem.

Silno razburjenje vlada na Kitajskem, ker sta bila ustreljena dva opozicijska generala. Narodna skupščina v Pekingu je po burni seji v torek sprejela z 52 glasovi proti 1 predlog, da naj Yuanšikaj takoj razjasni zadevo, zakaj da je dal ustreliti dva generala brez vsake sodbe.

Prvi predsednik mlade kitajske republike ni bil nikdar posebno izbirčen v sredstvih za doseg in vzdrževanje moči. Svoj čas je izdal reformne načrte cesarja Kvanghsija cesarici vdovi Tze-hzi in se povzpel s to izdajo na čelo vse uradniške hijerarhije in takorekoč prodal cesarja najzatelebanejšim nazadnjakom. Ko so potem izbruhnili nemiri bokserjev in se je Yuanšikaj uveril o brezuspešnosti svojega boja proti »tujim vragom«, je kot guverner pokrajine Santung dal poklati na tisoče bokserjev. S tem činom si je hotel pridobiti zaupanje Evrope. Vse politično delovanje Yuanšikajevo se odlikuje z dvoumnostjo, a sedaj ima kitajsko ljudstvo dovolj te neodkritosrčnosti in vse kaže, da je sito predsednikovih laži in zvijač. Ko je imenoval dr. Morrisona za svojega političnega svetovalca, so nekateri trdili, da se je s tem imenovanjem hotel iznebiti predsednik najostrejšega in najvplivnejšega kritika svojih dejanj.

Način, kako je izvabil glavno žrtev svojega maščevanja, generala Čeng-Vuja v past, je naravnost peklenski. General Tuan-tših-tuj, kateremu je poveril Yuanšikaj aretacijo in umrčenje Čenga, je povabil svojega žrtev v evropski hotel k obedu. General Tuan je med obedom večkrat slavil v napitnicah Čenga. Po končanem obedu je hotel iti Čeng domov. Ko so dospeli vozovi do neke prepeljane točke, se je sklonil general Tuan iz voza in zabrlizgal na policijsko piščalko. V hipu se je zabliskalo okolo voza vse polno sabelj in bajonetov. Generala Čenga so obkrožili, izvlekli iz voza, zvezali in ga odpeljali pred vojno sodišče, ki je bilo že zbrano. Oficirji sodišča so kar enostavno izjavili, da je general obsojen k smrti in da bo takoj ustreljen. Brez dokazov, brez utemeljevanja je bila izrečena smrtna obsodba. Generala Čenga so privezali h kolu in oddali nanj prvo salvo, ki ga pa ni umorila. General je zaklical: »Nebesa! Moji starši! Kakšen zločin sem vam vendar učinil?« Dalje so pokali strelji, dokler se ni pokazalo črvesie nesrečne žrtve.

General Tuan je bil že od nekdaj podlo orodje Yuanšikajevo. Povzdignil je Tuana, ki je odlični organizator, v generala. Tuan nima vojaške vzgoje, po modernih načelih, ampak je bil izvrsten družabnik. Ko je bil Yuanšikaj podkralj pokrajine Čili v Tientsinu, je napravil Tuana za policijskega prezidenta v Tientsinu. Ako ni mogel Yuanšikaj po noči spati, je poklical Tuana, ki ga je zabaval.

Leta 1907. je bil Tuan zapleten v grdo afero, ki je zbujala povsod veliko pozornost. V pokrajini Heilungkiang v Mandžuriji so nabrali več milijonov taelov za nove divizije. Tuan je takrat hrepenel po guvernerskem mestu pokrajine Heilungkiang in je podkupil takrat vse-mogočnega princa Činga, ki mu je tudi res preskrbel zaželjeno mesto. Princ Čing je dobil sto tisoč mehikanskih dolarjev nagrade, njegov sin pa pevko, po imenu Jangzujšieh v vrednosti 30.000 dolarjev. Tuan je dobil denar od tovarna za orožje, katerim naj bi pozneje preskrbel dobavo orožja za čete v Heilungkiangu. Ali nečedna stvar se je izvedela, posledica te krvave kupčije je bil velikanski škandal. Tuana so degradirali, izvršiti je hotel samomor s tem, da je pogoltnil zlat prstan. Ko pa je Yuanšikaj nastopil svojo pot navzgor, tedaj so prišli za Tuana boljše časi.

17. avgusta je šel dr. Sunyatzen v Peking, čeprav so ga svarili pristaši stranke Tung-Men-huj in njegovi prijatelji. Dr. Sunyatzen je hotel osebno pri predsedniku Yuanšikaju proti nekaterim vladnim odredbam protestirati. General Huang-Hzing, ki je spremljal Sunyatzena, je ostal v Sangaju in je brzojavno protestiral proti usmrčenju generalov Čeng in Hvang, ki sta se prav posebno odlikovala v začetku revolucije.

Na Kitajskem so sedaj tri politične stranke, katerih pristaši so v narodni skupščini. Stran-

ka Tung-Men-huj je radikalno socialno-reformna stranka južnih pokrajin, ki ima zlasti v Kantonu svoje pristaše. V vsej državi šteje ta organizacija približno en milijon članov. K tej stranki se priznava tudi dr. Sunyatzen. Pokrajine v središču države so zastopane v stranki Tžung-Lo-Tang, ki je konservativno republikanska. Vojaški poveljnik revolucije, Li-Yuan-Lung, je najodličnejši mož v tej stranki. Stranka konservativcev, Kung-Lo-Tang, je razširjena v severnem delu države. K njej pripada Yuanšikaj.

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Izdaja in zalaga založba »Zarje«.

Tiska »Litografska Tiskarna« v Ljubljani.

Spretnega

kamnoseka

sprejme v stalno delo v tvornici cementnih izdelkov Jos Cihlar, Ljubljana Dunajska cesta

Javna dražba stavbene parcele v Idriji

Dne 31. avgusta ob 11. dopoldne se bo stavbena parcela Julija Petriča v Idriji tik glavne ceste po zahtevanju Josipa Šepetavca, sedaj v konkurzu, zastopane po dr. Fran Novaku na javni dražbi sodnijsko prodala.

Najnoveste! Najnoveste!

Maksim Gorkij

„Mati“.

Cena K 4.—

To pohvalno delo slavnega ruskega pisatelja je izšlo te dni. Dobiva se po vseh knjigarnah, kakor tudi v založbi »Zarje« v Ljubljani, ki je knjigo založila in izdala.

Produktivna zadruga ljubljanskih mizarjev v Ljubljani

R. Z. Z. O. Z.

se priporoča cenjenemu občinstvu pri nabavi vsakovrstnega pohištva, ki ga izdeluje v lastni, najmodernejši opravljeni tovarni na Glineah pri Ljubljani.

Priporoča se tudi za vsa druga v mizarstvo stroko spadajoča dela.

Delo je vedno solidno, točno in prav poceni.

Proračune se dopošlje na zahtevo brezplačno v najkrajšem času.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 8 vin.

v naslednjih tobakarnah:

Južni kolodvor, na peronu.
Prinac, Kolodvorska cesta.
Čupanič, Kolodvorska cesta.
Blaz, Dunajska cesta.
Šterkovič, Dunajska cesta.
Čuchs, Marije Terezije cesta.
Čivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.
Čubič, Miklošičeva cesta.
Čenk, Resljeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Čreo, „
Kušar, „
Podboj, „
Bizjak, Bahoričeva ulica.
Remžgar, Zelena jama.
Svetek, Zaloška cesta.
Šešark, Selenburgova ulica.
Suhadole Anton, Zelena jama 50.

Dolenc, Prešernova ulica.
Pichler, Kongresni trg.
Ušeničnik, Dovška ulica.
Wisiak, Gospodška ulica.
Kleinstejn, Jurčičev trg.
Stiene, Valvazorjev trg.
Košir, Hilšerjeva ulica.
Sušnik, Rimska cesta.
Klanšek, Tržaška cesta.
Elsner, Kopitarjeva ulica.
Blaznik, Stari trg.
Kustrin, Breg.
Sever, Krakovski nasip.
Državni kolodvor,
Križaj in Kotnik, Šiška
Likar, Glinca.
Jezeršek, Zaloška cesta.

Poglejte na drugi strani!



Poglejte na drugi strani!